

DOI: 10.25140/2411-5215-2021-4(28)-143-152

УДК [338.48-6:791]332

JEL Classification: L83

Олена Гонта

доктор економічних наук, професор, професор кафедри туризму
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: egonta@ukr.net. ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6434-357X>

Владислав Федоряка

здобувач вищої освіти
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: f.vladyslav2000@gmail.com

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КІНЕМАТОГРАФІЧНОГО ТУРИЗМУ

Розглянута специфіка становлення інноваційного напрямку культурно-пізнавального туризму – кінематографічного. На основі узагальнення світового досвіду показано, як розвиток такого виду туризму може сприяти активізації туристичної сфери країни та створювати позитивні синергетичні ефекти для пожезавлення соціально-економічного середовища окремих регіонів, які мають туристичні об'єкти, пов'язані з певними кінолокаціями. Наголошено на необхідності узгодження інтересів представників влади, туристичного та кінематографічного бізнесу та територіальних громад.

Ключові слова: регіональна специфіка; туристичні дестинації; культурно-пізнавальний туризм; кінематографічний туризм; регіональні кінолокації.

Табл.: 2. Бібл.: 16.

Постановка проблеми. Розвиток туристичної індустрії є одним із пріоритетів більшої національних економічних систем, враховуючи, з одного боку, зростаючий попит на послуги, що дають можливість поповнювати ресурс життєздатності та працездатності людини в умовах сучасного шаленого розумового та психофізичного перевантаження, а з іншого – суто технологічні можливості забезпечення інноваційних форм туризму в умовах глобальної інформатизації. Люди прагнуть не тільки до відпочинку, але й до отримання певних вражень, емоцій, своєрідного «перенесення у часі і просторі». У цьому плані набирає популярності кінематографічний туризм, як новітній напрям культурного-пізнавального туризму та потужний мотиватор розвитку міжнародного туризму. Згідно з дослідженням UNWTO «Конкурентні дослідження туризму», нині щорічно 40 млн туристів обирають дестинації, пов'язані зі створенням відомих кінофільмів. Специфіка такого туризму полягає в його чіткій об'єктності, оскільки йдеться про регіонально визначену дестинацію, пов'язану зі зйомками того чи іншого кінофільму (художнього, документального або науково-популярного). Отже, туристи, які обирають такий вид відпочинку, попадають у певну ауру регіональної специфіки, що дає можливість просувати імідж регіону, активізувати розвиток його туристичної інфраструктури і супратруктури. Ми поділяємо думку фахівців, які вважають, що кінотуризм, за умов його продуманої організації, може стати своєрідним драйвером економіки певного регіону.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Окремі проблеми розвитку кінотуризму розглянуті в наукових працях вітчизняних та закордонних науковців. Так, у роботах Р. Райлі та Ван Дорен К. (США) власне вперше обґрунтована сама ідея кінематографічного туризму. Вітчизняні дослідники Д. Гурова, В. Бонтей, М. Сеньків, Д. Гросу висвітлюють питання розвитку самої вітчизняної кіноіндустрії, як передумови становлення кінотуризму в Україні; І. Писарева, А. Рарог, В. Машкіна, С. Салімон розглядають кінематографічний туризм з позицій його інноваційності в межах загальнонаціонального культурно-пізнавального туризму; О. Макар, Т. Шульган основну увагу приділяють комерційній складовій, зокрема впливу кінематографа на ринок туризму.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на зростаючу увагу з боку науковців на вказану проблематику й досі недостатньо дослідженою залишається саме регіональна складова розвитку кінотуризму. Практично кожен регіон країни має сукупність потенційних об'єктів кінематографічного туризму, проте здебільшого при організації таких турів недостатньо уваги приділяється налагодженню синергетичних ланцюгів у межах таких дестинацій. Практично відсутня систематизована інформація щодо регіональних зрізів розвитку такого виду туризму.

Мета статті полягає у висвітленні регіональних аспектів становлення кінематографічного туризму в Україні і, зокрема, особливості та перспективи його розвитку на Чернігівщині.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ динамічний, зазнає стрімких, перманентних змін, іноді – малопередбачуваних, які стосуються економічного та суспільного життя людей. Ці зміни обумовлені як процесами глобалізації, так і появою і поширенням різноманітних трендів та напрямів у всіх сферах діяльності, в тому числі в туристичній індустрії. Відбуваються якісні кардинальні зміни в суспільному житті: приходить нове покоління, світогляд та сприйняття навколишнього середовища якого значно відрізняється від попереднього, більш консервативного. Саме цим можна пояснити зростаючу жагу до духовного та культурного збагачення особистості через подорожі в різні куточки земної кулі та знайомство з культурно-історичними цінностями та надбаннями різних народів. Завдяки прогресивній динаміці розвитку індустрії туризму, вибухово з'являються його нові види, типи, форми, серед яких одне з провідних місць посідає культурно-пізнавальний туризм. Такий вид туризму передбачає подорожі як власною країною, так і зарубіжними країнами з метою ознайомлення з пам'ятками культури та історії, місцевими звичаями, традиціями, а також специфікою побуту, ментальності та стилю життя населення [1]. Ми поділяємо погляди фахівців, які вважають, що згідно зі своїми особливостями культурно-пізнавальний туризм здатен впливати на розвиток суспільства й людину загалом. Такий туризм недаремно вважається туризмом майбутнього, адже він здатен відобразити всі цінності, мотивацію, прагнення і потенційний розвиток людства. Зокрема, експертами ООН цей різновид туризму був віднесений до найбільш популярних видів туризму на найближчі 20 років [2].

Особливу увагу варто приділити порівняно новій формі туристичного сектору – *кінематографічному туризму, або кінотуризму*. Стосовно назви такого туризму зауважимо, що в англomовній літературі для його означення вживаються чимало подібних між собою термінів – «film tourism», «movie-tourism», «film-induced tourism», «movie-induced tourism», «screen tourism», «set-jetting». Проте незважаючи на різні акценти, кінотуризм являє собою своєрідний симбіоз отриманих людиною вражень і емоцій від перегляду улюблених фільмів та романтики подорожей і є одним зі швидкозростаючих секторів туристичної індустрії. Уперше концепцію «*movie induced tourism*» обґрунтували Р. Рилей і К. Ван Дорен ще у 1992 р., проаналізувавши, як кінофільми формують туристичний інтерес, зокрема на прикладі розвитку кінотуризму у США [3]. Загалом, кінотуризм – порівняно нове явище, яке сформувалось протягом останніх 25-30 років і виступає як специфічна інноваційна ніша культурно-пізнавального туризму [4]. Нині кіно переживає своєрідний ренесанс і є одним із найпопулярніших і доступних видів дозвілля (у тому числі за рахунок «кінопіратства»), аудиторія глядачів нараховує сотні мільйонів осіб, кількість випуску нових фільмів щороку збільшується. Справедливо констатувати своєрідний «культ кіно», особливо серед молоді, в тому числі в Україні.

Отже, сенс кінематографічного туризму полягає у подорожах з метою відвідування місць, побачених під час перегляду кінофільмів, відомих телепередач, відеореklam, а також музичних кліпів. У наш час справжні шанувальники та палкі «кіномани» готові

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

витрачати великі суми й переносити виснажливі перельоти, щоб тільки зануритись у ті місця і ту атмосферу, які вони бачили у своїх улюблених фільмах або серіалах. Цей напрям розвивається настільки швидко, що туроператори вважають популярні та культові фільми «віртуальними рекламними брошурами» та інтенсивно розробляють туристичні продукти у вигляді так званих «кінотурів», що користуються великою популярністю [5]. Сучасна індустрія кінотуризму стає надпотужним бізнесом, який стрімко розвивається, отримуючи значні прибутки від залучання відвідувачів, натхненних красивими пейзажами місць та певних локацій, які показані у кіно або через рекламу за допомогою історій, пов'язаних із місцями зйомки, що представлені як програма туру [2].

Як прилад значного економічного ефекту від кінематографічного туризму, можна назвати такі країни або популярні дестинації, як Нова Зеландія (де знята трилогія відомих фільмів «Володар кілець» і «Хоббіт»); Північна Ірландія (серіал «Гра престолів»); село Бамптон у Великій Британії (серіал «Абатство Даунтон»); кінолокації Барселони [6]. Відомо, що в Новій Зеландії доходи від прийому туристів, для яких серія фільмів «Володар кілець» стала однією з причин приїхати в країну, оцінюється в 130 млн дол., а у Великій Британії – в 197,8 млн євро [7; 8]. Після виходу серіалу «Гра Престолів» кількість відвідувачів на відомому курорті Дубровник (Хорватія) щороку збільшується на 10 %. Місцевому уряду навіть довелося обмежити відвідування міста до 4 тис. осіб у день [9].

Аналіз розвитку світового кінотуризму засвідчує, що з кожним роком розширюється його географія. Як зазначалось, одним із найбільш популярних напрямів для кінотуристів є Велика Британія. Так, за підрахунками соціальних опитувань Британської ради з туризму, близько 40 % туристів воліли б відвідати місця зйомок відомих фільмів про Шерлока Холмса, Джеймса Бонда та Гаррі Поттера. Серед популярних «кіношних» країн можна назвати Францію, Італію, Чехію, Хорватію, Ірландію, Китай, Індію, Австралію, Нову Зеландію тощо [4]. До речі, США можна вважати беззаперечним світовим лідером як у галузі кіноіндустрії, так і у сфері передових розважальних продуктів, заснованих на діяльності всесвітньо відомої «фабрики зірок» – Голлівуду. Цей всесвітньо відомий символ розважальної індустрії, приваблює туристів такими пам'ятками, як китайський театр TCL і зіркова Алея слави. Серед популярних місць – студія «Парамаунт Пікчерз», легендарна концертна зала «Голлівуд Боул» і театр «Долбі», де проводиться вручення нагород премії «Оскар». За рахунок наявності численних місць зйомок відомих фільмів, велетенських розважальних та тематичних парків (Діснейленд, Universal Studios, Paramount Pictures), Сполучені Штати приваблюють мільйонів туристів зі всього світу [4].

Стосовно розвитку кінотуризму в Україні, то цей вид туризму також є новим явищем, яке не набуло широкого розвитку і насамперед через гальмівний розвиток самої кіноіндустрії. Хоча за останнє десятиріччя спостерігаються значні зрушення у вітчизняному кіновиробництві. В останні роки Уряд почав надавати значну фінансову підтримку найбільшим кіностудіям та кінопроєктам країни, у результаті чого на вітчизняному ринку українського кіно стало більше, кінотеатри мають популярність, особливо серед молоді. Згідно зі статистичними даними, протягом останніх 5 років (2017-2021 рр.) державою виділяються кошти на виробництво приблизно 25 нових українських фільмів. Що стосується бюджету української кіноіндустрії, то на 2021 було закладено понад 1 млрд грн на розвиток українського кінематографу, у 2022 році попередньо передбачено 1,7 млрд грн на вітчизняне кіновиробництво. З них приблизно половина – для Держкіно, яке фінансує фільми українського виробництва, інші кошти планується використати на виробництво фільмів патріотичного спрямування, за це відповідає Міністерство культури і інформаційної політики [4; 10].

Нині кінематографічна індустрія України набирає значних обертів у розвитку і швидкими темпами випускає дедалі більше культових вітчизняних фільмів, такі як «Сторожова застава», «Поводир» та «Квіти мають очі» [11]. Відомо, що багато кінокар-

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

тин було знято за мотивами відомих літературних творів, але додаткову цінність для розвитку популяризації нашого кінотуризму є її унікальні та різноманітні локації, починаючи з окремих будівель, пам'ятників, споруд і закінчуючи ландшафтом цілої країни. У табл. 1 представлені окремі приклади та характеристики DESTИНАЦІЙ кінотуризму, які орієнтовані та художні та документальні фільми, зняті в різних регіонах України.

Таблиця 1

Форми та характеристики окремих DESTИНАЦІЙ кіноіндустрії в регіонах України

Форма, характеристика DESTИНАЦІЙ	Кінофільм, що знімався в регіонах України
Реальні ландшафти, пейзажі або реальні навколишні локації, які використовувалися для зйомок кінокартин	у фільмі італійського режисера Вікторіо де Сіка « <i>Соняшники</i> », у головній ролі Софі Лорен, відображені красиві види полів з соняшниками Полтавської області. Американський блокбастер Французького продюсера Люка Бессона « <i>Перевізник-3</i> », що вийшов на екрани телевізорів в 2008-му році, частково знімали в Одесі. Кінематографістами були відзняті вулиці міста, порт, дороги та ринок на Молдаванці
Спеціально створені ландшафти та декорації зйомок	багато сцен кінокартини « <i>Тарас Бульба</i> » знімали на козацькому острові Хортиця. Тут були оновлені мазанки, виправлені дах з очерету, приведені в порядок побудови історико-культурного комплексу «Запорізька Січ» – корчма, церква, кузня і курені
«Модифіковані» ландшафти зйомок: реальні ландшафти, у яких після досягнення успіху фільму побудовані / встановлені туристичні об'єкти за мотивами кінокартини	кінофільм «За двома зайцями», знімалися в павільйонах кіностудії ім. О. Довженко, на Подолі, Контрактівій та Михайлівській площах. Нині на Андріївському узвозі, можна зустріти пам'ятник персонажам кінокомедії – Проні Прокопівні та Голохвостова
Вітчизняні кіностудії	«Національна кіностудія художніх фільмів імені Олександра Довженка», (Київ); «Одеська кіностудія», Victoria Film Studios (Київ)
Кінофестивалі, що проходять в Україні	Одеський міжнародний кінофестиваль, Київський міжнародний кінофестиваль, Київський міжнародний кінофестиваль «Молодість», Міжнародний фестиваль короткометражного кіно «Харківський бузок»
Місця, пов'язані з життям і творчістю життя видатних постатей та знаменитих особистостей	І. Мазепи, Т. Шевченко, М. Грушевський, В. Вернадський, О. Довженко, С. Корольов, С. Бандера, Л. Биков, Н. Матвієнко, С. Боклан, А. Солов'яненко та інших

Джерело: складено за [7; 12].

Варто зазначити, що також після виходу мінісеріалу «Чорнобиль» – історичної драми спільного виробництва американського кабельного каналу HBO та британського Sky Atlantic (2018) в Україні значно зріс попит на екскурсії в Зону відчуження, особливо серед іноземних туристів. Незважаючи на те, що зйомки відбувалися переважно за межами України (частка становить всього 30 %), кількість охочих побачити на власні очі місця локації із серіалу збільшилася на третину [5]. За даними звітів щодо відвідання Зони відчуження при «Чорнобильінтерінформ» у наступному ж році після виходу фільму там побувало близько 107 тис. туристів, з них 80 % іноземці [5].

Розглядаючи перспективи розвитку кінематографічного туризму в Чернігівському регіоні, варто брати до уваги той факт, що Україна багата на цікаві природні об'єкти, має багату історико-культурну спадщину, а її інфраструктура й містобудівельні особливості становлять значний інтерес для кінематографістів [4]. На наше переконання, Чернігівщина цілком здатна дати новий поштовх розвитку окремого виду культурно-пізнавального туризму – кінотуризму.

Так, Чернігівська область має практично всі складові для успішного розвитку будь-якої галузі туристичної індустрії, у тому числі для кінотуризму – унікальну природу, багате історичне минуле, різноманітні природно-рекреаційні ресурси [12]. Варто додати, що для більшості пересічних українців Чернігівщина завжди асоціюється з княжою

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

добою та, власне, сам Чернігів є одним із небагатьох місць уособлення давньої Київської Русі, завдяки найстарішій частині міста під назвою «Чернігівський Вал» або «Дитинець», а також знамениті «Болдині гори» зі славнозвісними монастирськими печерами, які відомі своїми легендами, підземними ходами та старовинними захороненнями у вигляді курганів. Взагалі весь регіон може бути впізнаний завдяки славетній гетьманській столиці Батурин або ж за графським палацово-парковим комплексом у Качанівці чи за тростянецьким дендропарком. Зупинимось на аналізі ресурсів та можливих перспектив, які здатні сприяти поширенню кінематографічного туризму на Чернігівщині.

Насамперед, окрім унікальності природних надбань Українського Полісся, Чернігівський край – це землі, які мають цінний історичний скарб у вигляді палацово-паркових комплексів та дворянських садиб, це і той самий Чернігівський Дитинець з комплексом унікальних давніх споруд, і Новгород-Сіверський з його приголомшливими краєвидами та цікавими туристичними об'єктами, і Батуринська фортеця та Палац Розумовського, палац Галагана у Сокиринцях і всесвітньо відома палеолітична стоянка первісної людини у с. Мезин Коропського району та ще багато іншого [13]. Ці пам'ятки архітектури збережені в порівняно непоганому стані, завдяки фінансуванню держави та користуються популярністю серед туристів. Проте є і багато таких об'єктів, які потребують термінового відновлення та часткової чи повної реставрації, зокрема, маєток Раковича (с. Соколівка, Бобровицький р-н), маєток Катеринича (м. Бобровиця), палац Мейендорфа (с. Новий Биків, Бобровицький р-н), садиба Дараганів «Покорщина» (сміт Козелець), палац поміщиків Пашковських (с. Чемер, Козелецький р-н), садиба Кочубеїв (с. Тиніца, Бахмачський р-н) тощо [14].

Варто зазначити, що окрім Чернігова окрасою Чернігівщини є ще такі міста та містечка, як вище згаданий Батурин, Ніжин, Прилуки, Козелець, Остер, Седнів, які слугують окремими туристичними «магнітами» у регіоні. У цих містах краю також збереглися православні культові споруди часів Київської Русі, а архітектурну спадщину XVII—XIX ст. демонструють різноманітні та унікальні зразки релігійного і цивільного будівництва — православні храми, палаци й маєтки з чудовими парками, міські адміністративні будинки і пам'ятники [14]. І завдяки такому історико-архітектурному розмаїттю вони здатні притягувати сучасних режисерів та кіноманів, оскільки багатьом із цих міст уже довелося слугувати так званими «живими декораціями» до численних фільмів та серіалів. У таблиці 2 наведено невеликий перелік кінострічок, знятих у різних куточках регіону.

Таблиця 2

Окремі кінокартини, зняті на Чернігівщині

<i>Назва фільму/серіалу</i>	<i>Жанр</i>	<i>Рік</i>	<i>Місце зйомок</i>
«Вій»	фільм жаху	1967	Свято-Георгіївська церква. Седнів
«В бій ідуть одні старики»	військовий фільм, драма	1973	Шестовиця, Чернігів
«За ніччю день іде»	ігровий фільм	1984	Ніжин
«Важкий пісок» (за романом письменника А. Рибаківа, родом з Чернігівщини, помер у США)	телесеріал-екранізація роману	2008	Чернігів, Сновськ
«Терміново! Шукаю чоловіка»	мелодрама	2011	Чернігів
«За законами воєнного часу»	історичний детектив, драма	2016	Сновськ
«Припутни»	житейська комедія	2017	Ніжин, Чернігівська обл.
«Кіборги. Герої не вмирають»	військовий	2017	Крюковщина, (Київ. обл.), Гончарівськ та Чернігів
«Кріпосна»	історична драма	2019	Ніжин, НЗ «Качанівка»
«В чорній, чорній кімнаті»	детектив, кримінал	2020	Ніжин, Чернігівська обл.
"Неповнолітні"	мелодрама	2021	Корюківка

Джерело: складено за [12; 14; 15].

Яскравим прикладом, який посприяв збільшенню не тільки вітчизняних, а й іноземних туристів, є нещодавно відзнятий вітчизняний серіал «Кріпосна» – один із наймасштабніших проєктів за останні кілька років, який досяг величезної кількості переглядів не тільки в Україні, але й закордоном, зокрема в Польщі. Лише за перші тижні показу, серіал очолив рейтинги трансляцій усіх каналів України. Цікаво, що однією з причин успіху стрічки в Польщі вважається саме географічний фактор, тому що оскільки події в кінокартині розгортаються у середині XIX ст. – це час, коли Чернігів і Варшава, Люблін і Соснівець були частиною однієї країни та функціонували в однакових суспільно-політичних умовах [14]. Зауважимо, що сам серіал частково знімався в Ніжині, проте головні сцени відбувалися в Національному історико-культурному заповіднику «Качанівка», який є справжньою окрасою України. До речі, ми мали нагоду побачити, як студентська молодь (спеціальність «Туризм», НУ «Чернігівська політехніка», планова навчальна екскурсія), опинившись у Качанівці під час зйомок цього серіалу, з подвійним інтересом сприймали інформацію щодо Садиби та звичаїв того часу.

Слід зазначити, що на Чернігівщині останнім часом відбувається розвиток іншого виду туризму — сільський туризм завдяки чому постійно збільшується кількість екосадиб та туристичних комплексів, що також сприяє розвитку кінотуризму. У цьому випадку гарним прикладом може бути село Бреч Корюківського району, яке перетворилося на своєрідну перлину Чернігівщини, маючи статус найбільшого туристично-готельного та розважального комплексу в Україні. Що найбільш цікаве в цьому комплексі – те, що туристи можуть оселитися ніби в різних куточках світу: китайських котеджах-пагодах, будиночках альпійських мисливців, американському корпусі в континентальному стилі [14]. Крім села Бреч, варто згадати й такі екосадиби, як «Соколиний хутір» у с. Петрушівка та «Мисливська паланка» у Тростянці, які відносяться до найбільш відвідуваних туристичних комплексів у регіоні, відрізняючись тим, що там функціонують музеї, присвячені козацтву та народним ремеслам, створені спеціальні зони відпочинку в козацькому стилі. Самі гості комплексу живуть в українських хатах, яким близько 200 років, реконструйованих до найменшої дрібниці, а також займаються розвагами, які були характерні для доби Козаччини [16]. Подібні туристичні комплекси також можна з упевненістю використовувати задля зйомки фільмів, зокрема про історичні події, що відбувалися в Україні тих часів тощо.

І наостанок, необхідно згадати, що землі Чернігівщини – джерело творчого натхнення для цілої плеяди видатних представників культури і наукової еліти. Саме тут народився відомий мореплавець Ю. Лисянський, розпочала свою театральну кар'єру видатна Марія Заньковецька [14]. Що стосується сфери кінематографії, то на берегах Десни, у Сосниці, народився і провів дитячі роки видатний український кінорежисер Олександр Довженко. Варто також згадати про Седнів, як культурний центр минулого, де саме у свій час черпали натхнення відомі письменники: Тарас Шевченко, Афанасій Чужбинський, Леонід Глібов, Михайло Коцюбинський та інші [14].

Проаналізувавши наявні ресурси та можливості Чернігівського регіону можна дійти висновку, що розвиток кінотуризму має значний потенціал розвитку, проте існує ряд перешкод, які значною мірою впливають на розвиток самої туристичної індустрії Чернігівщини. Серед них слід виділити наступні: недорозвинена система управління туристичною галуззю на державному та регіональному рівні; відсутність впливових стратегій та чітких шляхів розвитку потенціалу туристичної галузі регіонального рівня з боку державних органів та місцевих громад; недостатньо розвинена інфраструктура більшості туристично-рекреаційних об'єктів, зокрема, це відображається у великій кількості напівзруйнованих (чи просто занедбаних) історико-архітектурних комплексів, споруд та пам'яток, крім того достатньо слабо розвинуте транспортне сполучення; незначні об-

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

сяги фінансування та відсутність інвестицій з боку держави та місцевих громад в загальний розвиток туристичної галузі Чернігівщини; недостатній рівень інформаційно-рекламного забезпечення та популяризації регіону з туристичного боку як на зовнішньому і, особливо, на вітчизняному ринку щодо туристично-рекреаційного потенціалу області. Незважаючи на те, що область є однією з найбільших за територією областей України залишається невідомою навіть самим місцевим жителям, хоч тут є чудові природні об'єкти, маловідомі або ж зовсім забуті історичні місця та пам'ятки.

З огляду на значний потенціал кінотуризму на Чернігівщини, у найближчій перспективі потребують вирішення наступні завдання: коригування місцевими органами влади та Агенцією регіонального розвитку нової стратегічної програми для вдосконалення системи управління туристичною галуззю на державному та регіональному рівні з включенням окремого розділу «Перспективні форми кінотуризму у регіоні»; створення Асоціації Кінокомісії України, з метою стимулювання та контролю економічних та туристичних процесів регіону, також залучення в область нових індустрій, зростання та забезпечення робочих місць, зокрема серед нашої молоді; формування нових туристичних продуктів у вигляді туристичних кіно-маршрутів, кіностежок, екскурсій за мотивами відомих фільмів та серіалів (наприклад створити кінотури та екскурсії за мотивами серіалу «Кріпосна»), які будуть дуже популярними серед вітчизняних та зарубіжних кіноманів; проведення науково обґрунтованого брендування території та її промоцію через розвиток невеликих, але історично цікавих населених пунктів; розробка рекламно-маркетингових стратегій популяризації та розповсюдження інформації про Чернігівський регіон (за допомогою ЗМІ та різноманітних інтернет-ресурсів); формування інформаційних ресурсів, які представлятимуть регіональні бази даних об'єктів кінотуризму, висвітлюватимуть інформацію про видатні кінопостаті, причетні до цієї території; представлятимуть туристичні організації, зацікавлені у просуванні кінотуризму; створення різноманітних он-лайн та оф-лайн платформ у форматі кіносайтів, кінофорумів, віртуальних площадок демонстрації кінолокацій тощо; розширення на основі сучасних інформаційні технологій сегменту потенційних туристів (наприклад, електронні інформаційні довідники щодо готелів, транспортних маршрутів і переліком туристичних фірм з вказаною вартістю їх послуг давно вже використовуються по всьому світу як необхідність під час подорожі туриста); організація різноманітних кінофестивалів, на кшталт «Дні українського кіно» або ж «Чернігівщина – кінематографічний регіон України».

Висновки і пропозиції. Отже, поява нового сегмента туристичної індустрії – кінематографічного туризму здатна змінити напрямки розвитку культурно-пізнавального туризму не тільки на рівні світової спільноти, але й вітчизняного туристичного бізнесу, починаючи від загальнодержавного рівня і закінчуючи окремими регіонами, у тому числі й на Чернігівщині. Аналіз потенційних ресурсів для розвитку кінотуризму в регіоні, незважаючи на незадовільний стан окремих об'єктів, показує, що цей різновид туризму може стати своєрідним «локомотивом» прискореного розвитку загальної туристичної сфери області. На наше переконання, Чернігівська область є дуже привабливою для розвитку цього виду туризму, володіючи потужним набором унікальних природних, історико-культурних та туристичних ресурсів, а також з огляду на накопичений арсенал кінолокацій у межах привабливих туристичних дестинацій. Однак у регіоні, як було показано, є достатньо проблем, які уже нині гальмують туристичну сферу і можуть так само негативно вплинути на новий вид – кінематографічний туризм. Першочергово необхідно впроваджувати «точкові» спеціалізовані стратегії, розставляючи своєрідні акценти: де, у яких містах та територіальних громадах можливо і доцільно стимулювати розвиток кінотуризму. Це потребує, з одного боку, залучення інвесторів у туристичну сферу (у тому числі – з кола «кіношних фанів»), а з іншого – здійснення комплексу заходів щодо удосконалення системи управління туристичною галуззю на державному й

регіональному рівнях, спрямованої на покращення туристичної інфраструктури, продумане вистроювання ланцюга позитивних синергетичних ефектів від реалізації спільних інтересів представників туристичного бізнесу й кіноіндустрії та інтересів громад, на території яких розміщені потенційні локації кінематографічного туризму.

Список використаних джерел

1. Культурно-пізнавальний туризм: енциклопедичний словник-довідник з туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leksika.com.ua/12940407/turizm/turizmkulturniy>.
2. Машкіна В. В. Кінотуризм – інноваційний напрямок розвитку культурно-пізнавального туризму / В. В. Машкіна, С. С. Салімон // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. – 2018. – Вип. 8. – С. 263-269.
3. Riley R. Movies as tourism promotion. A pull factor in a push location / R. Riley, C.S. Van Doren // *Tourism Management*. – 1992. – Pp. 267-274.
4. Гурова Д. Д. Кінотуризм – перспективний напрям розвитку туризму XXI століття / Д. Д. Гурова, В. М. Бонтей // Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 30-31.10.2019 р.). – Умань : Візаві, 2019. – С. 22-24.
5. Макар О. П. Аналіз впливу кінематографа на ринок туризму [Електронний ресурс] / О. П. Макар, Т. А. Шульган // Наукові підсумки 2019 року : XXXVII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (м. Вінниця, 09 грудня 2019 року). – Вінниця, 2019. – Ч. 3. – С. 21-27. – Режим доступу: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/3частина_грудень.pdf.
6. Белова Е. Д. Кинематографический туризм на примере Барселоны / Е. Д. Белова // *Латинская Америка*. – 2017. – № 11(518). – С. 95–106.
7. Писарева І. В. Кінематографічний туризм, як перспективний напрям розвитку культурно-пізнавального туризму [Електронний ресурс] / І. В. Писарева, А. В. Парог // Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2020. – С. 87-88. – Режим доступу: https://science.kname.edu.ua/images/dok/konferentsii/2020konf/17_04_2020_compressed.pdf
8. Quantifying Film and Television Tourism in England. Report for Creative England in association with VisitEngland by Olsberg [Electronic resource]. – Accessed mode: <https://applications.creativeengland.321.co.uk/assets/public/resource/140.pdf>.
9. Сеньків М. І. Вплив кіноіндустрії на розвиток туристичних дестинацій [Електронний ресурс] / М. І. Сеньків, Д. В. Гросу // Реалії та перспективи розвитку індустрії гостинності в умовах інтеграційних процесів : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Мукачево: РВВ, МДУ, 2020. – С. 17-19. – Режим доступу: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-%D0%93%D0%A0%D0%A1-25.03.20.pdf>.
10. Гурова Д. Д. Українська кіноіндустрія як передумова розвитку кінотуризму в Україні [Електронний ресурс] / Д. Д. Гурова, В. М. Бонтей // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.). – Одеса : ОНЕУ, 2019. – С. 51-54. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/.pdf>.
11. Сучасне українське кіно: від становлення до міжнародного визнання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prtm.ua>.
12. Голлівуд по-українськи: де в Україні знімали відомі фільми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/gollivud-po-ukrayinsjky-de-v-ukrayini-znimaly-vidomi-filjmy>.
13. Офіційний сайт департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cult.gov.ua>.
14. Антоненко І. Я. Розвиток туристичного потенціалу Чернігівського регіону [Електронний ресурс] / І. Я. Антоненко, В. С. Харенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – № 2. – С. 24-28. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2020/6.pdf.
15. Марченко Т. Які фільми знімали у Ніжині? Перелік кінострічок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nizhyn.city/articles/107774/yaki-filmi-znimali-u-nizhini-perelik-kinostrichok>.

16. На Чернігівщині зелений туризм дає перші плоди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ridna.ua/2011/06/na-chernihivschyni-zelenyj-turyzm-daje-pershi-plody>.

References

1. Kulturno-piznavalnyi turizm: entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk z turizmu [Cultural and cognitive tourism: encyclopedic dictionary-reference book on tourism]. <http://www.leksika.com.ua/12940407/turizm/turizmkulturniy>.
2. Mashkina, V.V., Salimon, S.S. (2018). Kinoturizm – innovatsiyni napriamokrozvytku kulturno-piznavalnoho turizmu [Cinematic tourism - an innovative direction of the development of cultural and cognitive tourism]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Heohrafichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Geographical Sciences*, 8, 263-269.
3. Riley, R., C.S. Van Doren (1992). Movies as tourism promotion. A pull factor in a push location. *Tourism Management*, 267-274.
4. Hurova, D.D., Bontei, V.M. (2019). Kinoturizm – perspektyvy napriam rozvytku turizmu KhKhI stolittia [Cinematic tourism - a promising direction for the development of tourism in the XXI century]. *Stratehichni perspektyvy turystychnoi ta hotelno-restoranoi industrii v Ukraini: teoriia, praktyka ta innovatsii rozvytku: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Strategic prospects for the tourism and hotel, and restaurant industry in Ukraine: theory, practice and innovation: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference* (pp. 22-24). Vizavi.
5. Makar, O.P., Shulhan, T.A. (2019). Analiz vplyvu kinematohrafu na rynek turizmu [Analysis of the impact of cinema on the tourism market]. *Naukovi pidsumky 2019 roku: XXXVII Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferentsiia – Scientific results of 2019: XXXVII International scientific-practical Internet conference* (Vol. 3, pp. 21-27). https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/3chastyna_hruden.pdf.
6. Belova, E.D. (2017). Kinematograficheskiy turizm na primere Barselony [Cinematic tourism on the example of Barcelona]. *Latynskaia Ameryka – Latin America*, (11(518)), 95–106.
7. Pysareva, I.V., Raroh, A.V. (2020). Kinematografichniy turizm, yak perspektyvnyi napriam rozvytku kulturno-piznavalnoho turizmu [Cinematic tourism, as a promising direction for the development of cultural and cognitive tourism]. *Suchasni tendentsii rozvytku industrii turizmu ta hostynnosti u konkurentnomu seredovyshchi: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Modern trends in the development of the tourism industry and hospitality in the competitive environment: materials International scientific-practical conference* (pp. 87-88). Kharkivskiy natsionalnyi universytet miskoho hospodarstva imeni O. M. Beketova. https://science.kname.edu.ua/mages/dok/konferentsii/2020konf/17_04_2020_compressed.pdf.
8. Quantifying Film and Television Tourism in England. Report for Creative England in association with VisitEngland by Olsberg. <https://applications.creativeengland.321co.uk/assets/public/esource/140.pdf>.
9. Senkiv, M.I., Hrosu, D.V. (2020). Vplyv kinoindustrii na rozvytok turystychnykh destynatsii [Influence of the film industry on the development of tourist destinations]. *Realii ta perspektyvy rozvytku industrii hostynnosti v umovakh intehtratsiinykh protsesiv: tezy dopovidei Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Realities and prospects for the development of the hospitality industry in terms of integration processes: abstracts of the All-Ukrainian scientific-practical conference* (pp. 17-19). RVV, MDU. <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-%D0%93%D0%A0%D0%A1-25.03.20.pdf>.
10. Hurova, D.D., Bontei, V.M. (2019). Ukrainska kinoindustriia yak peredumova rozvytku kinoturizmu v Ukraini [Ukrainian film industry as a prerequisite for the film tourism development in Ukraine]. *Turystychni ta hotelno-restoranni biznes: svitovi dosvid ta perspektyvy rozvytku dlia Ukrainy: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Tourist and hotel and restaurant business: world experience and prospects for development for Ukraine: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference* (pp. 51-54). ONEU. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/.pdf>.
11. *Suchasne ukrainske kino: vid stanovlennia do mizhnarodnoho vyznannia [Contemporary Ukrainian cinema: from formation to international recognition]*. <https://prm.ua>.

12. *Hollivud po-ukrainsky: de v Ukraini znyaly vidomi filmy [Hollywood in Ukrainian: where famous films were shot in Ukraine]*. <https://uamodna.com/articles/gollivud-po-ukrayinsjky-de-v-ukrayini-znyaly-vidomi-filjmy>.

13. *Ofitsiyni sait departamentu kultury i turyzmu, natsionalnosti ta religii Chernihivskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii [Official site of the Department of Culture and Tourism, Nationalities and Religions of Chernihiv Regional State Administration]*. <https://www.cult.gov.ua>.

14. Antonenko, I.Ya., Kharenko, V.S. (2020). Rozvytok turystychnoho potentsialu Chernihivskoho rehionu [Development of tourist potential of Chernihiv region]. *Investysii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, (2), 24-28. http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2020/6.pdf.

15. Marchenko, T. (2020). *Yaki filmy znyaly u Nizhyni? Perelik kinostrichok [What films were made in Nizhyn? List of films]*. <https://nizhyn.city/articles/107774/yaki-filmi-znyali-u-nizhini-perelik-kinostrichok>.

16. *Na Chernihivshchyni zeleni turyzm daie pershi plody [In Chernihiv region, green tourism is bearing fruit]*. (2011). <https://ridna.ua/2011/06/na-chernihivshchyni-zelenyj-turyzm-daje-pershi-plody>.

Отримано 25.11.2021

UDC [338.48-6:791]332

Olena Gonta

Doctor of Economics, Professor, Professor of Tourism

Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: egonta@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-6434-357X>

Vladyslav Fedoriaka

applicant for higher education

Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: f.vladyslav2000@gmail.com

REGIONAL ASPECTS OF THE CINEMATIC TOURISM DEVELOPMENT

The specifics of the formation of an innovative direction of cultural and cognitive tourism, namely, cinematic, taking into account the renaissance of the cinema cult, especially among young people, is considered. It is justified that cinematic tourism becomes a powerful motivator of international tourism, because a modern person aspires not only to restore physical health, but to physical-emotional unloading due to new impressions associated with the feelings that were carved into memory while watching one's favorite movies. Based on the generalized world experience, it is shown how the development of this type of tourism contributes to the intensification of tourist sphere of the country and creates positive synergetic effects for the revitalization of economy of certain regions that have tourist facilities – film locations. The peculiarity of cinematic tourism, which consists of a clear objectivity, since it is about a regionally defined destination associated with the filming of a particular movie, is emphasized. Tourists that choose this type of vocation fall into the aura of regional specifics; this opens up the opportunity to promote the image of the region, development of the tourism infrastructure. It is proved that cinema tourism, under the conditions of its scientific based organization, can become a kind of a driver of economy of a separate region.

Issues of the formation of the domestic film industry in close connection with the development of the relevant direction of tourism are considered. Regionally defined forms of individual destinations of the domestic film industry, which can become a kind of tourist “magnets” for domestic and foreign visitors are systematized.

Prospects for the film industry development in Chernihiv region are revealed, the list of well-known films and serials that were shot on the territory of the region in different periods of time is presented. It is shown that these places can become the objects of film tours under the conditions of bringing them into proper state, ensuring a proper advertising company and coordination of logistic schemes of routes. The need to coordinate the interests of government officials, tourism and cinematographic business and territorial communities, as well as priority tasks to be solved for the intensification of the regional film industry of Ukraine, is stressed.

Keywords: regional specifics; tourism destinations; cultural and educational tourism; cinema tourism; regional film locations.

Table: 2. References: 16.